

45 . București | Punct: Militari-Câmpul Boja | Anul: 2005

Anul: 2005

Cod RAN: 179132.29

Perioade: Preistorie, Evul Mediu

Epoci: Neolitic, Eneolitic, Epoca bronzului timpuriu, Epoca bronzului, Hallstatt, Epoca medievală timpurie

Tipuri sit: locuire

Categorii sit: Neatribuit

Autori: Alexandru Bădescu, Alexandra Comșa, Alexandru Morintz, Mircea Negru, Cristian Schuster, Cătălina Semuc, Eugen Silviu Teodor, Rodica Ursu

Instituții: Muzeul Național de Istorie a României, Institutul de Arheologie "Vasile Pârvan", București, Institutul de Arheologie "Vasile Pârvan", București, Universitatea "Spiru Haret", București, Institutul de Arheologie "Vasile Pârvan", București, Institutul de Arheologie "Vasile Pârvan", București, Muzeul Național de Istorie a României, Universitatea "Spiru Haret", București

Rezumat

Pe promontoriul nordic al platoului, în sectorul B al sitului, unde se concentrează vestigiile preistorice, au fost trasate 19 secțiuni și 3 casete.

☐ Săpăturile arheologice întreprinse în sectorul B s-au încheiat cu cercetarea unui număr de 18 complexe arheologice, dintre care 4 locuințe, o anexă, 3 cuptoare de pâine și 10 gropi. Dintre locuințe una era din bronzul timpuriu (cultura Glina), una din bronzul mijlociu (cultura Tei, faza a III-a), una din sec. VI-VII p.Chr, o locuință și o anexă din sec. XIX. Din cele zece gropi, patru erau din epoca bronzului, una din perioada hallstattiană, două din La Tène, una din sec. II-III p.Chr și una din sec. XIX. La acestea se adaugă un complex din sec. VI-VII, ce cuprinde trei cuptoare de pâine și groapa aferentă.

☐ În sectorul C aflat în partea de E a sitului, unde se află și rezervația arheologică, au fost trasate un număr de 10 secțiuni.

☐ În cadrul secțiunilor au fost cercetate un număr de 12 de complexe arheologice, dintre care cinci locuințe, o anexă, cinci de gropi și un cuptor de pâine. Dintre cele cinci locuințe, două datează din sec. II-III p.Chr, una din sec. III p.Chr, una din sec. IV p.Chr și una din sec. VI-VII. La acestea se adaugă o anexă din sec. II-III p.Chr, o groapă din epoca bronzului și trei gropi din sec. II-III p.Chr. Menționăm, de asemenea, descoperirea unui cuptor de pâine cu groapa aferentă, amenajate în sec. VI-VII.

☐ Din perioada contemporană datează o groapă de mari dimensiuni, realizată în ultimele decenii ale sec. XX pentru îngroparea molozului și resturilor menajere depozitate periodic neautorizat în zonă.

☐ Materialul arheologic se află la Institutul de Arheologie Vasile Pârvan – Centrul de Tracologie (de la neolitic la sec. IV p.Chr.), respectiv la Muzeul Național de Istorie a României (sec. VI-VII). Ele au fost restaurate, inventariate (de la nr. 2 601 la nr. 3 869), desenate, unele fotografiate și introduse în baza electronică de date a șantierului arheologic.

Raport

Sectorul B

Pe promontoriul nordic al platoului, în sectorul B al sitului, unde se concentrează vestigiile preistorice, au fost trasate 19 secțiuni și 3 casete cu o suprafață totală de 1305,50 m².

Stratigrafia suprafeței cercetate este următoarea: 0 -0,30/0,36 m - strat de pământ de culoare cenușiu-castanie (vegetal), în componența căruia intrau atât resturi de la construcții (cărare anterior, adică în anii '80 ai sec. XX, când a fost amenajat Lacul Dâmbovița), altele menajere, dar și pământ cu materiale arheologice (adus pentru umplutură din apropiere); -0,30/0,36 m -0,45/0,55 m - strat de pământ de culoare cenușiu-

negricioasă (sec. VI-VII p.Chr, sec. II-III p.Chr, hallstatt, bronz timpuriu și mijlociu), bulversat deseori, mai ales în zona din apropierea marginii lacului, de intervenții moderne; -0,45/0,55 m -0,70/0,78 m - strat de pământ de culoare cenușiu-castanie (bronz timpuriu); -0,70/0,78 m -0,85/1,37 m - strat de pământ de culoare castanie (steril arheologic).

Săpăturile arheologice întreprinse în sectorul B s-au încheiat cu cercetarea unui număr de 18 complexe arheologice, dintre care 4 locuințe, o anexă, 3 cuptoare de pâine și 10 gropi. Dintre locuințe una era din bronzul timpuriu (cultura Glina), una din bronzul mijlociu (cultura Tei, faza a III-a), una din sec. VI-VII p.Chr, o locuință și o anexă din sec. XIX. Din cele zece gropi, patru erau din epoca bronzului, una din perioada hallstattiană, două din La Tène, una din sec. II-III p.Chr și una din sec. XIX. La acestea se adaugă un complex din sec. VI-VII, ce cuprinde trei cuptoare de pâine și groapa aferentă.

Neolitic

În S99, c. 6, la adâncimea de 0,81 m au fost identificate câteva fragmente ceramice, datate în neolitic și atribuite culturii Boian.

Epoca bronzului. Cultura Glina

Complexele se înscriu în categoria celor tipice culturii I. Ceramica a fost descoperită în general în stratul de cultură, dar și în complexe (locuințe și gropi). Culturii Glina îi aparțin vase, care, în funcție de pastă și funcționalitate, pot fi împărțite în trei categorii: ceramica din pastă grosieră (vase de mari dimensiuni, oale), semigrosieră (oale) și semifină (căni, străchini). Primele două categorii sunt decorate cu clasicile găuri butoni, brăuri aplicate, pastile etc. Ceramica se înscrie în tipurile cunoscute ale culturii, identificate anterior la Militari-Câmpul Boja² și în general pe teritoriul orașului București. Dintre vasele de dimensiuni mai mari amintim cele care aparțin recipientelor sac, borcan, globulare, amfore. Ceramica de mai mici dimensiuni este reprezentată de castroane, străchini, căni.

Cultura Tei

Ceramica culturii Tei (din strat și complexe), aparținând atât fazei I cât și celei a III-a, prezintă drept decor motive geometrice incizate în tehnica împunsăturilor succesive (Stichkanaltechnik) umplute cu pastă albă făinoasă, striuri realizate cu măturica (Besenstrich) și brăul alveolat. Dintre primele tipuri de decor amintim liniile, meandrele, romburile, triunghiurile, șirul de „S”-uri. Formele pentru pasta grosieră sunt vasele mai mari (sac, bombate), iar pentru pasta fină castroanele, cănile și, mai ales, ceștile. Ele au bune analogii în cadrul descoperirilor precedente din acest sit, cât și ariei Tei în general³.

Unele fragmente de ceramică fină nu permite a vorbi și de prezența fazei IV a culturii în acest sector al sitului (ceștile cu torți supraînălțate, castroanele cu torți orizontale).

Hallstatt

Sporadic, în unele secțiuni și într-o groapă au apărut și câteva fragmente de vase ceramice din Hallstatt. Acestea provin de la vase de dimensiuni reduse. [Cristian F. Schuster]

La Tène

Acestei perioade îi aparțin două gropi (Gr.73 și Gr.76), precum și o serie de materiale arheologice descoperite în nivelul de cultură din diferite secțiuni.

Sec. IV a.Chr

În S98, c. 2, la -0,76 m a fost găsit un fragment dintr-un vas modelat la roată din pastă fină cenușie închisă. Toarta aplicată orizontal deasupra diametrului maxim are analogii la Mărgăritești (jud. Olt)⁴.

Sec. III-II a.Chr

În aceeași perioadă pot fi încadrate și numeroasele fragmente de vase modelate cu mâna din pastă grosieră de culoare cărămizie, ce conțin fragmente ceramice pisate ca degresanți. Acestea sunt de formă cilindrică cu pereții ușor arcuiți la interior sau tronconică. Ele sunt decorate cu câte un brău alveolat dispus pe umăr, butoni mici dreptunghiulari cu două proeminențe sau cu butoni dreptunghiulari de mari dimensiuni.

Sec. II-III p.Chr

Din această perioadă a fost descoperită o singură groapă ce conținea doar fragmente ceramice și de lut ars. Vasele ceramice cu mâna din pastă grosieră de culoare cărămizie ce conține fragmente ceramice pisate sunt reprezentate prin fragmente din partea mijlocie, respectiv din baza unor oale. Ceramica modelată la roată din pastă fină de culoare cenușie, acoperită uneori cu slip negricios, cuprinde fragmente din partea mijlocie a unor oale de dimensiuni mijlocii. [Mircea Negru]

Sec. VI-VII

Un complex remarcabil a fost micul cuptor metalurgic, de plan rotund, cu diametrul interior de 39 cm, cu secțiune tronconică și bază rontunjită, cu un diametru la gură – dedus – de nu mai mult de 25 cm și cu înălțimea prezumată de 50 cm. Spre SV a fost surprinsă o groapă de acces, fără a putea fi delimitată și o gură de alimentare; pe aici, foarte probabil, se asigura tirajul, fie printr-o gură, fie prin țevi de ceramică (nu a fost recuperat însă nici un fragment). Groapa avea foarte probabil și rolul de acces al meșterului, până deasupra cuptorului. Pereții instalației au fost scobiți în lut nativ, fiind apoi depusă o lipitură foarte groasă, compusă din cocoloașe de lut relativ mari (10 x 5 cm în diagonale, ca măsură medie) amestecate cu panouri ceramice; „vatra” era amenajată dintr-o jumătate întreagă de vas ceramic, spartă longitudinal și așezată culcat. Deși tipul de construcție și grosimea foarte mare a pereților – mărturisind preocuparea pentru realizarea unor temperaturi înalte – ne asigură că singura posibilă utilizare era cea metalurgică, în interior nu au putut fi identificate nici un fel de resturi metalice. Presupunem că acest cuptor miniatural nu servea extragerii primare de metal, din minereu, ci prelucrării secundare, care necesita temperaturi mari, și că metalul, pentru a nu fi risipit, era topit în creuzete. Există analogii, pentru astfel de instalații, la Șirna și Budureasca.

Ca observație generală, atât frecvența mare a cuptoarelor de pâine (trei la număr), cât prezența cuptorului metalurgic, ne indică faptul că ne aflăm într-o margine de așezare, respectiv cea de E. Structura tehnologică a ceramicii recuperate, fie prin exclusivitatea ceramicii modelate manual, fie prin dominația ei coplesitoare, conduce, prin coroborarea datelor cu rapoartele din 2001 și 2002, la ideea că așezarea de la Militari a evoluat prin „rostogolire”, din amonte în aval, cele mai timpurii complexe (mijlocul sau al treilea sfert al secolului V) concentrându-se în zona de V, iar cele mai târzii în zona de E (puncte între care se află o distanță de cca. 500 de m). Asupra datării complexelor din 2005 nu se pot face afirmații peremptorii. Noi considerăm că ele ar putea data la limita sec. VI și VII. [Eugen Silviu Teodor]

Sectorul C

Mircea Negru, Cristian Schuster, Eugen Silviu Teodor, Alexandru Bădescu, Rodica Ursu

În sectorul C aflat în partea de E a sitului, unde se află și rezervația arheologică, au fost trasate un număr de 10 secțiuni, cu o suprafață totală de 240 m².

Stratigrafia a fost următoarea: 0 -0,20 m – strat de pământ cenușiu deschis (vegetal); -0,21 -0,40 m – strat de pământ cenușiu-negricios cu chirpic și fragmente ceramice din sec. II-IV p.Chr; -0,41 -0,75 m – strat de pământ castaniu cenușiu cu vestigii din epoca bronzului; -0,75 -0,95 m – strat de pământ castaniu steril arheologic.

În cadrul secțiunilor au fost cercetate un număr de 12 de complexe arheologice, dintre care cinci locuințe, o anexă, cinci de gropi și un cuptor de pâine. Dintre cele cinci locuințe, două datează din sec. II-III p.Chr (LS1, LS2), una din sec. III p.Chr (B41), una din sec. IV p.Chr (B. 39) și una din sec. VI-VII (B40). La acestea se adaugă o anexă din sec. II-III p.Chr, o groapă din epoca bronzului și trei gropi din sec. II-III p.Chr. Menționăm, de asemenea, descoperirea unui cuptor de pâine cu groapa aferentă, amenajate în sec. VI-VII.

La Tène

În stratul de cultură din unele secțiuni au fost descoperite câteva fragmente de vase ceramice modelate cu mâna care aparțin La Tène-ului getic. Prin formele de vase și decorul folosit, aceste vase pot fi datate în sec. II-I a.Chr.

Sec. II-III și IV p.Chr

În anul 2005 au fost identificate și cercetate primele două locuințe de suprafață (numite LS1, respectiv LS2), din așezarea de tip Militari-Chilia a acestui sit. Ele sunt de formă aprox. dreptunghiulară și au podeaua adâncită cu 5 până 12 cm față de nivelul antic de călcare. Unele gropi de mici dimensiuni (cu diametrele cuprinse între 25 și 36 cm) par a indica sistemul susținerii pe stâlpi din lemn adânciți în pământ în cazul locuinței LS2. În locuința LS1 au fost descoperite cantități importante de pământ ars la roșu, care sunt indiciile unui incendiu puternic, în urma căruia locuința nu a mai fost utilizată. Ambele locuințe de suprafață au avut un inventar arheologic foarte sărac. El constă în fragmente de vase ceramice modelate cu mâna sau la roată, specifice sec. II-III p.Chr.

Bordeiele aveau forma aprox. rectangulară cu colțurile rotunjite (B39, B41). În cazul lor au fost găsite gropi de stâlpi cu adâncimi de 40-50 cm și diametre de 45-60 cm. Podeaua fără amenajări speciale se afla la 0,62 m (B39), respectiv 1,05 m (B41) de la nivelul antic de călcare. Materialul arheologic colectat constă în fragmente de vase ceramice modelate cu mâna sau la roată, de lut ars (așa-numitul chirpic), oase de animale, lemn ars și cenușă. Formele de vase ceramice sunt similare celor descoperite în așezările de tip Militari-Chilia (inclusiv în acest sit), unde sunt specifice sec. II-III p.Chr.

În interiorul bordeiului nr. 39 au fost descoperite, pe lângă obișnuitele fragmente de vase ceramice, un cuțit din fier, o mărgea din sticlă neagră și un castron de mici dimensiuni din pastă negricioasă lustruită la exterior. Un castron similar descoperit în necropola de tip Sântana de Mureș-Cerneahov de la Independența5, ne determină să datăm acest bordei în sec. IV p.Chr.

O anexă, de formă aprox. trapezoidală, avea în interiorul său o groapă de provizii cilindrică. Alte gropi de formă cilindrică sau ovală, ce conțineau resturi menajere, au fost surprinse printre locuințe. Materialul arheologic ceramic sărac găsit în umplutura acestor complexe, le plasează în limitele sec. II-III p.Chr. [Mircea Negru]

Sec. VI-VII

Locuința nr. 40 merită o mențiune specială, fiind, după știința noastră, prima care poate atesta, mulțumitor, un sistem de evacuare a fumului printr-un sistem tip hotă. Ne-au atras atenția resturile masive de chirpic ars, distribuite însă strict în zona cuptorului (ceea ce este anormal în cazul unui incendiu), care însă nu proveneau de la cuptor (aproape întreg). A doua observație interesantă a fost că, deși gropile de sprijin ale acoperișului lipseau, în stânga și în dreapta gurii cuptorului existau două gropi de stâlp (cea dinspre centrul locuinței – mai groasă, ceea ce ar putea sugera că susținea și centrul acoperișului). O a treia observație de ajutor a fost un vas întregibil, reconstituibil din bucăți mari (fragmente care deci nu au fost rulate), ale căror resturi au fost însă recuperate de la distanțe de peste 2 m, presupunând spargerea la înălțime de cca. 2 m. Cumulul celor trei observații a permis următoarea reconstituire de situație: Cuptorul, de tip „cu horn” (deci nu cu boltă; au fost însă recuperate fragmente de tavă), evacua fumul spre o „hotă”, amenajată imediat deasupra gurii, realizată probabil din lut, pe o structură de nuiele suspendată pe doi stâlpi laterali. Această amenajare dirija fumul, foarte plauzibil, spre o fantă din acoperiș; „hota” era prevăzută și cu spații de depozitare, unde se afla vasul cu decor în val. Locuința a fost părăsită, foarte probabil, din cauza prăbușirii acestei instalații, care a distrus cuptorul (probabil nu într-un moment funcțional), ceea ce făcea locuința de nefolositor. Inexistența altui inventar notabil semnifică părăsirea locuinței fără alte pierderi notabile.

O mențiune merită și vasul fragmentar pomenit mai sus, modelat cu mâna, datorită realizării îngrijite a decorului în val, imitând producția la roată. [Eugen Silviu Teodor]

Sec. XX

Din perioada contemporană datează o groapă de mari dimensiuni (cca. 300 m²), realizată în ultimele decenii ale sec. XX pentru îngroparea molozului și resturilor menajere depozitate periodic neautorizat în zonă. Această groapă a distrus parțial vestigiile arheologice din partea de ENE a lotului cercetat.

Materialul arheologic se află la Institutul de Arheologie Vasile Pârvan – Centrul de Tracologie (de la neolitic la sec. IV p.Chr.), respectiv la Muzeul Național de Istorie a României (sec. VI-VII). Ele au fost restaurate, inventariate (de la nr. 2 601 la nr. 3 869), desenate, unele fotografiate și introduse în baza electronică de date a șantierului arheologic.

Trei volume cu privire la rezultatele cercetărilor dintre anii 2001-2005 se află în curs de elaborare, iar pe <http://egg.mnir.ro/studii> se află un studiu preliminar privind tipurile ceramicii din sec. VI-VII la Militari.

În încheiere, date fiind evoluțiile rapide din domeniul construcțiilor pe teritoriul municipiului București, nutrim speranța că ofensiva urbanistică din zona sitului arheologic va respecta prevederile legale, iar colectivului de cercetare i se va acorda șansa să își exercite atribuțiile, în condițiile prevăzute de deontologia profesională, legislația și normele în vigoare, pentru salvarea informațiilor științifice și materialelor arheologice dintr-un monument istoric de categoria A.

Note

- 1. C.F. Schuster, Perioada timpurie a epocii bronzului în bazinele Argeșului și Ialomiței Superioare, *Bibliotheca Thracologica* 20, 1997, p. 29 sqq.
- 2. Idem, în M. Negru, C. F. Schuster, D. Moise, Militari-Câmpul Boja. Un sit arheologic pe teritoriul Bucureștilor, București, 2000, p. 25-37.
- 3. V. Leahu, Cultura Tei, București, 1966; idem, Cultura Tei, București, 2003; C. Schuster, T. Popa, Mogoșești, *Bibliotheca Giurgiuensis* 1, 2000.
- 4. C. Preda, Geto-dacii din bazinul Oltului inferior. Dava de la Sprâncenata, București, 1986, p. 105-106, pl. LXIV:26.
- 5. B. Mitrea, C. Preda, Necropole din sec. IV e.n. în Muntenia, București, 1966, p. 28, fig. 46:1.

Informații suplimentare online

[Raportul 3335 din cronica.cimec.ro](#)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](#)
